

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

ФАХОВИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія загальномедичних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор коледжу

Наталія ТВЕРДОХЛІБ

08 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕДИЧНА ЕТИКА ТА ДЕОНТОЛОГІЯ**

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальність 223 Медсестринство

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма (для обов'язкових дисциплін) Сестринська справа

(назва освітньої програми)

Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр

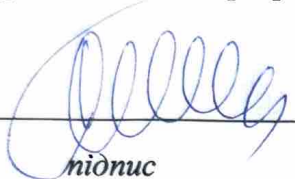
Київ 2025

Робоча програма з навчальної дисципліни «Медична етика та деонтологія» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньої програми «Сестринська справа» спеціальності 223 Медсестринство

Розробник: ФРАНЧУК Ярослав, викладач

Робочу програму погоджено:

Гарант освітньої програми «Сестринська справа»

підпис

Геннадій СЛОБОДЯНИК

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні циклової методичної комісії загальномедичних дисциплін

Протокол від " 14 " 08 2015 року № 1

Голова циклової комісії М. Ковальчук Марія КОВАЛЬЧУК

1. Опис навчальної дисципліни (Розділ програми)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо - кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Загальна кількість годин: 45 год.	Галузь знань - 22 «Охорона здоров'я»	Вибіркова	
	Спеціальність: 223«Медсестринство» («Сестринська справа»)	Рік підготовки:	
		III	III
		Семестр	
		V-й	
		Теоретичні: 6 год	
		Практичні 8 год.	
	Освітньо – кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр	Самостійна робота 31 год.	
Вид контролю: диференційований залік (V-й семестр)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

“Медсестринська етика та деонтологія” як навчальна дисципліна:

- інтегрується з такими дисциплінами, як основи психології та міжособистісне спілкування, основи медсестринства, основи права та законодавства в охороні здоров'я, ріст і розвиток людини, репродуктивне здоров'я;
- закладає основи вивчення студентами медсестринства в хірургії, внутрішній медицині, педіатрії, акушерстві, гінекології, онкології, при інфекційних хворобах, медицині катастроф.

Програма розрахована на вивчення дисципліни протягом одного семестру. Загальний обсяг — 54 год, з них 18 — на лекції, 12 — на навчальну практику і 24 — на самостійну роботу студента.

Програма передбачає складання диференційованого заліку.

Після вивчення дисципліни ***студенти повинні знати:***

- основні принципи медичної етики та деонтології;
- основні етичні категорії;
- Етичний кодекс медичної сестри України;
- особливості спілкування медичної сестри з пацієнтами різного віку;
- типи діяльності медичної сестри;
- особливості поведінки медичної сестри залежно від типу пацієнта;
- види ятрогеній та методи профілактики їх;
- біоетичні проблеми народження та смерті;
- як дотримуватися принципів конфіденційності;
- як дотримуватися професійної таємниці.

Студенти повинні вміти:

- керуватися в своїй діяльності основними етичними категоріями: обов'язком, гідністю, совістю, честю, відповідальністю;
- створити колегіальні взаємовідносини в медичному колективі;
- дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі;
- використовувати нормативно-правову документацію в професійній діяльності;
- дотримуватися професійної таємниці;
- аналізувати професійні помилки та їх порушення;
- запобігати виникненню конфліктних ситуацій;
- вирішити конфлікт;
- запобігати виникненню ятрогеній;
- визначати термінальні стани;
- надавати психологічну підтримку вмираючому пацієнтові, родичам умираючого (померлого);
- застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи у вирішенні біоетичних проблем сучасної медицини.

Студенти мають бути поінформовані про:

- сучасний стан розвитку медсестринства;
- реформування медсестринської освіти та практики;

— проект Закону України “Про права пацієнтів в Україні”;
чинні накази та інструкції МОЗ України, Головних управлінь охорони здоров’я
обласних державних адміністрацій

3. Компетентнісний потенціал предмета та програмні результати навчання

Перелік основних компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач фахової передвищої освіти

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.</p> <p>ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК 7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.</p>
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	<p>СК 1. Здатність до застосування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.</p> <p>СК 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.</p> <p>СК 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.</p> <p>СК 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров’я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.</p> <p>СК 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною</p>

	<p>сферами.</p> <p>СК 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.</p> <p>СК 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.</p> <p>СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.</p> <p>СК 9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосовуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.</p> <p>СК 10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.</p> <p>СК 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.</p> <p>СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).</p> <p>СК 13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.</p> <p>СК 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.</p> <p>СК 15. Здатність до здійснення профілактичних втручань, спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунпрофілактику, включаючи її популяризацію</p>
--	---

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Основні принципи та поняття про медичну етику та деонтологію.	7	1	2	4

	Професійна поведінка медичної сестри				
2	Етичні категорії. Етичний кодекс медичної сестри України	7	1	2	4
3	Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етичне оцінювання їх	5	1	—	4
4	Взаємовідносини медичних працівників	5	1	—	4
5	Етичні та деонтологічні проблеми сучасної медичної науки. Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики й деонтології	5	1	—	4
6	Психологічні основи спілкування медичної сестри та пацієнта	7	1	2	4
7	Збереження професійної таємниці та інформування пацієнта	4		1	3
8	Біоетичні проблеми в сучасній медицині	5		1	4
	Усього	45	6	8	31

ЗМІСТ

Тема 1. Основні принципи та поняття про медичну етику та деонтологію. Професійна поведінка медичної сестри

ЛЕКЦІЯ

Історія етичних концепцій і вчень. Поняття про медичну етику, її основні завдання. Медична деонтологія як розділ медичної етики, її основні завдання.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Дотримання правил внутрішньої культури поведінки: ставлення до праці, дотримання дисципліни, колегіальність, емпатія. Дотримання правил зовнішньої культури поведінки: делікатність, тактовність, ввічливість і відповідний вигляд (охайність, відсутність надмірної кількості прикрас, косметики тощо). Правила етикету.

Практичні навички:

- дотримуватися правил внутрішньої культури поведінки;
- вміти створити колегіальні взаємовідносини на робочому місці;
- дотримуватися правил зовнішньої культури поведінки;
- дотримуватися деонтологічних принципів поведінки.

Тема 2. Етичні категорії. Етичний кодекс медичної сестри України

ЛЕКЦІЯ

Основні етичні категорії: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність. Поняття про обов'язок медичної сестри. Почуття гідності, честі і відповідальності — невід'ємна риса характеру медичної сестри.

Етичний кодекс медичної сестри України, значення морально-етичних норм в охороні здоров'я населення, роль медичної сестри в дотриманні етичних норм.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Основні етичні категорії: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність.

Складові Етичного кодексу медичної сестри України: загальні положення, медична сестра і пацієнт, медична сестра та її професія, медична сестра та суспільство, професійні медсестринські організації тощо. Відповідальність за порушення норм Етичного кодексу та порядок його перегляду.

Практичні навички:

- керуватися в своїй діяльності такими основними етичними категоріями: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність;
- дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі;
- вміти працювати в складі медико-санітарної бригади.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Клятва Гіппократа. Клятва Ф. Найтінгейл. Права пацієнтів. Проект Закону України “Про права пацієнтів в Україні”. Важливість отримання згоди пацієнта на проведення медсестринських втручань.

Практичні навички:

- вміти отримати згоду пацієнта на проведення медсестринських втручань;
- керуватись у професійній діяльності основними положеннями клятви Ф. Найтінгейл;
- використовувати нормативно-правову документацію у фаховій діяльності.

Тема 3. Помилки в професійній діяльності медичних працівників та етичне оцінювання їх

ЛЕКЦІЯ

Об'єктивні і суб'єктивні причини виникнення помилок у роботі медичної сестри. Порушення медичною сестрою своїх професійних обов'язків: технічні, тактичні, діагностичні. Проступки медичних сестер: цивільні, адміністративні, дисциплінарні.

Відповідальність медичних сестер за скоєні проступки: цивільна, адміністративна, дисциплінарна. Кримінальна відповідальність медичних сестер за скоєння злочинів.

Тема 4. Взаємовідносини медичних працівників

ЛЕКЦІЯ

Колегіальність у медичному колективі як один із наріжних принципів регулювання стосунків між співробітниками. Медицина в кращих своїх моральних зразках і намаганнях. Концептуальні принципи та засади професійної колегіальності. Фахова взаємоповага, порозуміння та вимогливість до практичної роботи медичних працівників заради інтересів пацієнта.

Етика взаємовідносин медичної сестри в лікувально-профілактичних закладах різного профілю (стаціонар, поліклініка, відділення медсестринського догляду, хоспіс, амбулаторії сімейної медицини тощо). Робота медичної сестри в медико-санітарній бригаді.

Тема 5. Етичні та деонтологічні проблеми сучасної медичної науки. Сучасні уявлення про хворобу та проблеми медсестринської етики й деонтології

ЛЕКЦІЯ

Переживання та емоції пацієнтів під час перебування в лікувально-профілактичному закладі. Особливості психоемоційного стану пацієнтів, які вперше захворіли, і у випадку хронічного захворювання. Реакції пацієнтів, що формуються під час хвороби. Значення етико-деонтологічних принципів поведінки медичної сестри для якісного здійснення медсестринського процесу.

ЛЕКЦІЯ

Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта. Особливості психотерапевтичного підходу до пацієнта за методом І. Харді (1973). Типи діяльності медичних сестер.

Міжособистісні стосунки між медичною сестрою, пацієнтом та його родиною. Практична взаємодія як морально-психологічна категорія. Створення доброзичливих, довірливих взаємовідносин — запорука ефективності медсестринського процесу.

Тема 6. Психологічні основи спілкування медичної сестри й пацієнта

ЛЕКЦІЯ

Особливості спілкування медичної сестри й пацієнта. Проблеми в повсякденній діяльності медичної сестри, пов'язані з доглядом за пацієнтом. Профілактика виникнення конфліктних ситуацій і роль медичної сестри в їх вирішенні. Психогенні фактори та їхній вплив на пацієнтів. Клінічна класифікація типів пацієнта. Тактика медичної сестри залежно від типу пацієнта.

Ставлення суспільства, громади, пацієнтів до медичної сестри.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Слово — фактор психологічного впливу. Місце слова в арсеналі медичної сестри. Мовлення — важливий психотерапевтичний засіб впливу на пацієнта. Вербальна та невербальна підтримка пацієнта. Делікатність, тактовність і увага — базові принципи дотримання конфіденційності в роботі медичної сестри.

Практичні навички:

- поважати права пацієнта на отримання інформації;
- дотримуватися принципів конфіденційності;
- вміти ефективно спілкуватися з пацієнтом.

Тема 7. Збереження професійної таємниці та інформування пацієнта

ЛЕКЦІЯ

Поняття про професійну таємницю. Збереження інформації особистого, інтимного та медичного характеру.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Поняття про ятрогенні захворювання. Роль психіки у виникненні ятрогеній. Фактори, що зумовлюють виникнення ятрогенних захворювань. Види ятрогеній залежно від причини їх розвитку. Профілактика ятрогеній.

Практичні навички:

- дотримуватися професійної таємниці;
- запобігати виникненню конфліктних ситуацій;
- вирішувати конфлікти;
- запобігати виникненню ятрогеній.

Тема 8. Біоетичні проблеми в сучасній медицині

ЛЕКЦІЯ

Біоетичні проблеми народження: штучне запліднення, переривання вагітності, сурогатне материнство, клонування.

Етичні проблеми вмирання, реанімації і смерті. Ставлення пацієнта до смерті.

Біоетичні проблеми смерті: автопсія, смерть мозку, евтаназія. Трансплантація органів і тканин.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Поведінка медичної сестри щодо вмираючого пацієнта. Поведінка медичної сестри щодо родичів вмираючого (померлого) пацієнта. Психологічний захист медичної сестри як засіб профілактики емоційного “згорання”.

Практичні навички:

- визначати термінальні стани;
- надавати психологічну підтримку вмираючому пацієнтові, родичам умираючого (померлого);

— застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи під час вирішення біотичних проблем сучасної медицини.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Дотримуватися правил внутрішньої культури поведінки.
2. Вміти створити колегіальні взаємовідносини на робочому місці.
3. Дотримуватися правил зовнішньої культури поведінки.
4. Керуватися в своїй діяльності такими основними етичними категоріями: обов'язок, гідність, совість, честь, відповідальність.
5. Дотримуватися деонтологічних принципів поведінки.
6. Дотримуватися морально-етичних норм у своїй роботі.
7. Використовувати нормативно-правову документацію в професійній діяльності.
8. Уміти працювати в медико-санітарній бригаді.
9. Уміти дотримуватися професійної таємниці.
10. Дотримуватися принципів конфіденційності.
11. Поважати права пацієнта на отримання інформації.
12. Уміти отримати згоду пацієнта на проведення медсестринських втручань.
13. Уміти аналізувати професійні помилки та етичне оцінювання їх.
14. Уміти запобігати виникненню конфліктних ситуацій.
15. Уміти вирішувати конфлікти.
16. Уміти ефективно спілкуватися з пацієнтом.
17. Уміти запобігати виникненню ятрогеній.
18. Уміти визначати термінальні стани.
19. Уміти надати психологічну підтримку умираючому пацієнту, родичам умираючого (померлого).
20. Уміти застосовувати ефективні етичні та деонтологічні підходи під час вирішення біотичних проблем сучасної медицини.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Медична етика, її завдання.
2. Медична деонтологія, її завдання.
3. Етичний кодекс медичної сестри України.
4. Основні етичні категорії, визначення понять.
5. Об'єктивні і суб'єктивні помилки в роботі медичного працівника.
6. Цивільні, адміністративні і дисциплінарні проступки в діяльності медичних працівників і відповідальність за них.
7. Кримінальна відповідальність у діяльності медичного працівника.
8. Колегіальність у медичному колективі як один із наріжних принципів регулювання стосунків між співробітниками.
9. Психологічні варіанти взаємовідносин медичної сестри і пацієнта.
10. Типи медичної сестри.
11. Особливості спілкування медичної сестри і пацієнта.
12. Класифікація типів пацієнтів.
13. Поняття професійної таємниці.
14. Клятва Гіппократа.
15. Клятва Ф. Найтінгейл.
16. Поняття про ятрогенні захворювання.
17. Роль психіки у виникненні ятрогеній.
18. Фактори, що зумовлюють виникнення ятрогенних захворювань.
19. Види ятрогеній залежно від причини їх розвитку.
20. Профілактика ятрогеній.
21. Поведінка щодо умираючого.
22. Поведінка щодо родичів умираючого (померлого).
23. Біоетичні проблеми народження.
24. Біоетичні проблеми смерті.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Пустовіт О. В. *Медична етика та деонтологія*. – Київ: ВСВ «Медицина», 2022.
2. Чекман І. С. *Основи медичної етики і деонтології*. – Київ: Медицина, 2023.
3. Сучасні аспекти медичної етики та професійної деонтології: навчальний посібник. – Київ: Медицина, 2021.
4. Білінський Б. Т. *Етика та деонтологія в медичній практиці*. – Львів: ЛНМУ, 2022.

Додаткова

5. Ковальчук Л. Я. *Професійна етика медичних працівників*. – Київ: Медицина, 2023.
6. Ляхова І. М. *Деонтологія в сестринській справі*. – Харків: НФаУ, 2022.
7. Beauchamp T. L., Childress J. F. *Principles of Biomedical Ethics*. – New York: Oxford University Press, 2021.
8. Gillon R. *Medical Ethics: Four Principles Plus Attention to Scope*. – London: BMJ Books, 2022.
9. World Medical Association. *Medical Ethics Manual*. – Geneva: WMA, 2021.

Інформаційні ресурси

10. Міністерство охорони здоров'я України – <https://moz.gov.ua>
11. Всесвітня медична асоціація – <https://www.wma.net>
12. Національна наукова медична бібліотека України – <http://library.gov.ua>
13. Репозитарії медичних ЗВО України (зокрема Poltava State Medical University) – <https://repository.pdmu.edu.ua>